

JERNALDERGÅRDEN på ÅRHUS

En del opplysninger om Jernalderhuset på Århus. v/Ragnar Olsen

Bygget på dugnad! "Jernaldergården på Århus, 3 km nord for Skien sentrum, ble åpnet 14. september 2005. Da hadde 14 pensjonister i alder fra 62 til 79 år planlagt og bygget alt på dugnad i vel 1 -2 år med et samlet timetall på godt over 4500 timer. Arbeidsglede og det sosiale samholdet gjør at pensjonistene nå fortsetter år etter år. En smie i samme stil som hovedhuset, men nå med torvtak, har reist seg på plassen. Stokk båten, som er en kopi av Siljanbåten en av landets eldste fra år 240 e.Kr., er etter et halvt års arbeid snart ferdig.

Beliggenhet.

Huset er bygget nær til tunet Århus Gård, som eies av Telemark Landbrukssekskap, og som ligger vakkert til i et fint kulturlandskap. Vi valgte dette stedet til den første jernaldergården, bygget i Telemark som modell fra ca. år 1000, fordi området er spekket med historie; - helleristninger fra bronsealder, gravhauger fra romertid og folkevandringstid, oldtidsvei, kultursti som passerer stedet der Fossum Jernverk ble drevet i nærmere 330 år, og nær Ibsens Venstøp, hvor Henrik Ibsen vokste opp. På Århus gård har vi restaurert karpedam, det er anlagt krydderhave og geologisk bergartsamling som illustrerer og viser hovedtrekkene i Gjerpens og Skiens geologi.

Henrik Ibsen og skole

Det er meget sannsynlig at Henrik Ibsen gikk på skole her på gården under lærer Christen Lund. Han eide og bodde på denne gamle gården da Henrik var gutt. Ved å bygge en jernaldergård her mente vi at stedet ville bli enda mer attraktivt blant annet for skoleklasser fra hele distriktet, speidere, foreninger, m.m. Dette har virkelig slått til i mye større grad en vi torde håpe på. Siden innvielsen har det årlig vært over 50 arrangementer med skoler, barnehaver, foreninger osv.

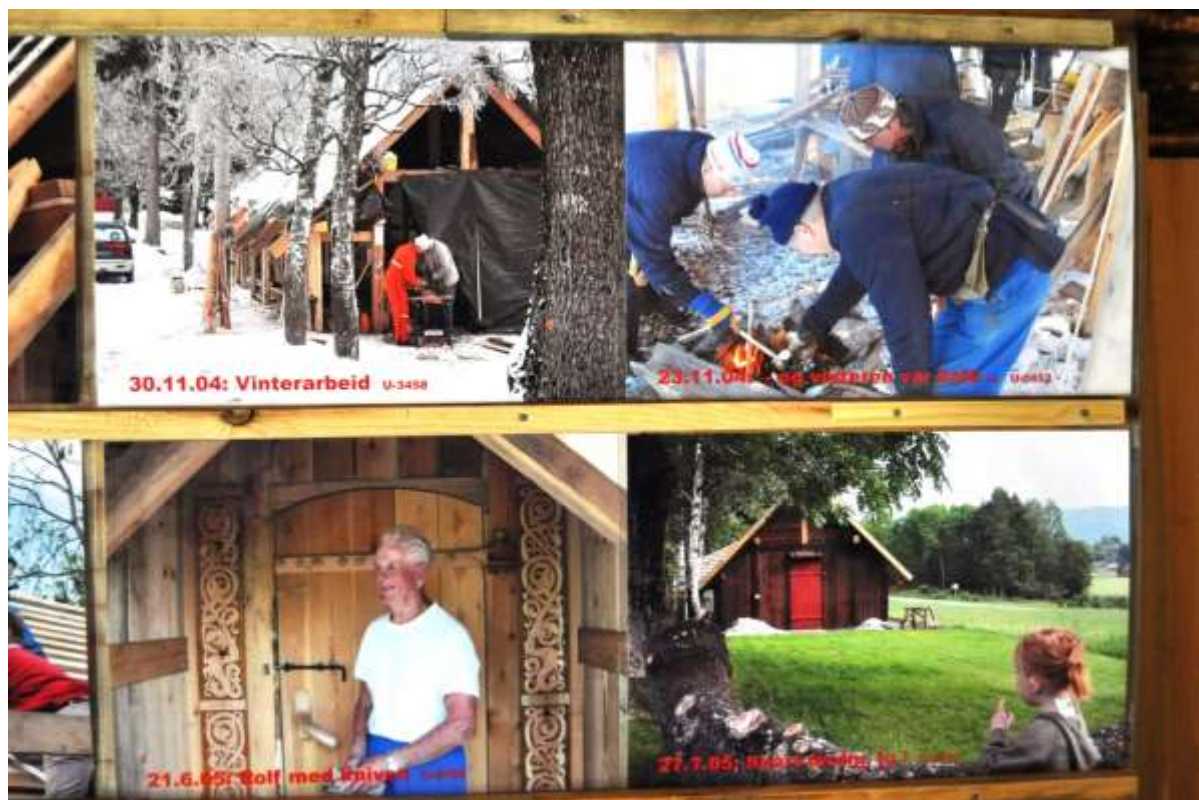

Det er blitt en gård

Etter huset er det også blitt satt opp ei lita løe eller stall samt laget en ovn for brødbaking. Vi har nå oppnådd å få et tun og Jernalderhuset på Århus er dermed blitt omdøpt til Jernaldergården på Århus.

Om bygga: Konstruksjon

Huset er bygget etter det gamle stavprinsippet, slik som også stavkirkene våre er bygget. Huset er et såkalt 3-skipet langhus med svakt buede yttervegger. Det har en lengde på 12m og en minste bredde på 5m ved husets endevegger. På midtpartiet er huset 5,7m. Denne hustypen var i bruk gjennom hele vikingtiden, men vi snakker egentlig om en byggeteknikk som startet før år 0 i eldre jernalder. De parvise takbærende stavene er av malmen furu, som ble teljet med øks og holdes sammen av de såkalte tverrbjolkene. Disse er innfelt i stavene og er i likhet med hele byggets konstruksjon plugget sammen med trepluggar.

På tverrbjolkene står de såkalte dvergene og bærer toppåsen, som sperrene hviler på. Vi hadde flere valg når det gjaldt takdekkingen. Vi kunne ha laget torvtak, men valgte heller spontak og da med 1.sort malmen furu fra Rørø. De 60 cm lange sponene ligger med en overlapping på 20 cm, slik at det faktisk blir 3 lag. Ved feste av de 3000 sponene valgte vi å bruke spiker, og har ikke angret på det. Veggene kunne vi valgt leirklinte flettverksvegger, men brukte heller stående bordkledning i furu, som ble felt opp i spor i bjelkene over. Gran var knapt kommet til Norge i yngre jernalder, og ble derfor selvsagt ikke brukt i huset.

Tverrbjelkenes lengde, som er avstanden mellom de takbærende stavene, valgte vi til 3 meter. Ved utgravninger ved Herkules stormarked i Skien i 2005 ble det funnet rester etter to hus fra jernalderen. Det var det andre og tredje jemalderhus som det er funnet-spør etter i Telemark. De viktigste sporene som en finner er sporene i leirlaget etter stolpene," eller rettere stavene. Det var litt morsomt at avstanden mellom stavene var nøyaktig 3 Vi bygget huset med langbenker langs begge sider, og til disse brukte vi osp. Disse ble brukt som liggebenker og sittebenker i jernalderen. Langbord og benker laget vi av furu. Trepluggar til disse samt til yttervegger laget vi selv i hundrevis ved å slå

firkantede furubiter gjennom et rundt hull i en stålplate.

Innredning og innhold

Huset har to oppmurte ildsteder med ljorer i taket over disse. Med fyr på begge ildsteder og lys i de smidde lysestakene på alle stavene bortover blir det en flott stemning i langhuset. På kortveggen mot nord står oppstadveven med vevd ullstoff. I nordøstre hjørne står høgsetet, hvor storbonden satt, og hvor gulvet er opphøyd. Tidsriktig utstyr er plassert på hyller på langveggene, og større ting som tine, stamp osv. står på gulvet. Liggebenkene, er forsynt med saueskinn og reinsdyrskinn i et antall av 31. De to dørene i huset er selvfølgelig også plagget sammen, og kraftige trehengsler sørger for at dørene virker som de skal. Dørene og de flotte utskjæringene rundt er laget av de to eldste av pensjonistene. De er 159 år til sammen.

Gulvet er dekket med tykke kambrosilurheller fra distriktet. Vegger og tak er utvendig tjæret med mile-brent tjære. Bålplass med kraftige sittebenker sørger for at tunet ute også blir et fint sted å oppholde seg. En skigard, som nå er halvferdig, sørger også for det.

Arbeidsglede og felles innsats

Arbeidsglede og det sosiale samhold, samt at vi gjerne vil gjøre noe for at historien skal bli levende i byen vår gjør nok at vi ofrer så mye tid og krefter på dette. I rene arbeidstimer er vi nå oppe i godt over 6400 timer. Det kan også tilføyes at vi har et eget styre for Jernalderhus Århus, hvor blant annet Velforeningen, Landbrukskorpset og Skienskolene og barnehagene"

Etter at dette er skrevet har det rent mye vann i havet. Det skjer stadig noe I år, 2014, regner vi med å få på plass – Digital «tavle» der besøkene selv kan hente fram opplysninger om Jernaldergården og Århus Gård)